

การนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาชายขอบ ด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย

Internal Supervision for Marginalized Schools through Diverse Educational Innovations

วนิดา พิมพา¹ และ สารโจน์ เฒ่าวงศ์²

Wanida Phimpa¹ and Saroch Pauwongsakul²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Faculty of Education, Kanchanaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹kruwanida@gmail.com; ²sengcomm@kru.ac.th

Received November 27, 2025; Revised December 28, 2025; Accepted December 30, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานศึกษาชายขอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของโรงเรียนชายขอบในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ขาดแคลนทรัพยากร และนักเรียนมักมาจากกลุ่มชายขอบที่ต้องการการดูแลและพัฒนาทักษะชีวิตเป็นพิเศษ กระบวนการนิเทศการศึกษาถือเป็นระบบสนับสนุนที่สำคัญในการช่วยพัฒนาสมรรถนะของครูผู้สอนให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ บทความได้นำเสนอนวัตกรรมและรูปแบบการนิเทศภายใน 3 รูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้บริหารและผู้นิเทศนำไปปรับใช้ใหม่) รูปแบบ SPIRE MODEL ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การวางแผน การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ การปฏิบัติการ การสร้างเสริมกำลังใจ และการประเมินผล 2) รูปแบบ PAORE ประกอบด้วย การวางแผน การให้ความช่วยเหลือ การสังเกต การสะท้อนผล และการประเมินผล 3) รูปแบบการนิเทศโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐาน การเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู การใช้ข้อมูลจริงในห้องเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การนิเทศในสถานศึกษาชายขอบจะประสบความสำเร็จได้ ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทเป็น "ผู้นำเชิงสนับสนุน" ที่สร้างบรรยากาศเป็นมิตรและเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในขณะที่ครูต้องเป็น "ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต" ที่พร้อมเปิดรับคำแนะนำเพื่อนำไปปรับปรุงการสอน ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่ชายขอบให้เท่าเทียมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศภายใน, สถานศึกษาชายขอบ, นวัตกรรมทางการศึกษา

Abstract

This article aims to present effective internal supervision models for marginal schools, particularly within the context of border and remote schools in Kanchanaburi Province, which are typically small in size, located in geographically isolated areas, face resource shortages, and serve students from marginalized communities who require special care and life skills development. Educational supervision is regarded as a crucial support system for enhancing teachers' competencies, enabling them to implement Active Learning approaches that allow learners to develop their full potential in accordance with the National Education Act. The article proposes three innovative internal supervision models as practical guidelines for administrators and supervisors: the SPIRE Model, which consists of five steps—planning, providing knowledge and building understanding, implementation, reinforcement and encouragement, and evaluation; the PAORE Model, which includes planning, assistance, observation, reflection, and evaluation; and classroom-based supervision, which emphasizes collaboration between administrators and teachers, the use of authentic classroom data as a foundation, and continuous professional development. For supervision in marginal schools to be successful, administrators must act as “supportive leaders” who foster a friendly atmosphere and respect cultural diversity, while teachers must be “lifelong learners” who are open to feedback and willing to improve their instructional practices, ultimately contributing to equitable and sustainable improvement in the quality of education for learners in marginalized areas.

Keywords: Internal Supervision, Marginalized School, Educational Innovation

บทนำ

กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 22 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ” กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ตลอดเวลาเป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผู้สอนสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกรายวิชา รวมถึงนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญและ

มีบทบาทสูงในการช่วยครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูงเพียงพอที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ ระบบการนิเทศการศึกษาเป็นระบบสนับสนุนการเรียนรู้และการบริหาร การศึกษาที่มีความสำคัญในการเป็นเพื่อนร่วมทาง ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายใต้บรรยากาศแห่งความ เป็นกัลยาณมิตรช่วยสร้างเสริมสร้างขวัญ กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความชัดเจนในการบริหารการศึกษาให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง โดยเฉพาะในโรงเรียนชายขอบของจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีลักษณะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ กระจายตัวอยู่ในชุมชนที่อยู่รอบนอกหรือชายขอบของสังคม โดยมีลักษณะเด่นคือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้โรงเรียนเหล่านี้มักขาดแคลนทรัพยากร และเด็กนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวอาจไม่ได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเท่าเทียม

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2563) ระบุโรงเรียนชายขอบมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลโรงเรียนชายขอบมักตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางลำบากและห่างไกลจากศูนย์กลางความเจริญ ทำให้เข้าถึงทรัพยากรและบริการได้ยาก
2. ขนาดเล็กโรงเรียนเหล่านี้มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับโรงเรียนในเมือง ซึ่งส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนและบุคลากรน้อย
3. การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดตั้งขึ้นยังไม่ครอบคลุมพื้นที่อย่างทั่วถึง ส่งผลให้โรงเรียนชายขอบขาดแคลนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก
4. นักเรียนที่อยู่ชายขอบสังคมนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนชายขอบมักมาจากกลุ่มที่อยู่ชายขอบของสังคม ซึ่งอาจเผชิญกับความยากลำบาก หรือมีความต้องการพิเศษในการพัฒนาตนเอง
5. มุ่งปลูกฝังทักษะชีวิตโรงเรียนชายขอบมีเป้าหมายในการปลูกฝังให้เด็ก ๆ รู้จักตนเอง เห็นคุณค่าของตนเอง และมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

การนิเทศภายในสำหรับสถานศึกษาชายขอบด้วยนวัตกรรมทางการศึกษาที่หลากหลาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ระบุว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและ เต็มศักยภาพ” กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ครูผู้สอนปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความหมายให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้มากขึ้น ผู้สอนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้อัตโนมัติเป็น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โดยผู้สอนสามารถนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปจัดกิจกรรม การเรียนการสอนตามมาตรฐานและตัวชี้วัดในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกรายวิชา รวมถึงนำไปใช้ในการจัด กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญและมีบทบาทสูงในการช่วยครูพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะสูง

เพียงพอที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ ระบบการนิเทศการศึกษาเป็นระบบสนับสนุนการเรียนรู้และการบริหาร การศึกษาที่มีความสำคัญในการเป็นเพื่อนร่วมทาง ปรับปรุง พัฒนาคุณภาพผู้เรียนภายใต้บรรยากาศแห่งความ เป็นกัลยาณมิตรช่วยสร้างเสริม สร้างขวัญ กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา มีความชัดเจนในการบริหารการศึกษาให้ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนโดยตรง โดยเฉพาะในโรงเรียนชายขอบ ของจังหวัดกาญจนบุรี ที่มีลักษณะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญ กระจายตัวอยู่ในชุมชนที่อยู่รอบนอกหรือชายขอบของสังคม โดยมีลักษณะเด่นคือการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ทั่วถึง ทำให้โรงเรียนเหล่านี้มักขาดแคลนทรัพยากร และเด็กนักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ดังกล่าวอาจไม่ได้รับการดูแลและพัฒนาอย่างเท่าเทียม

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2563) ระบุโรงเรียนชายขอบมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. การตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลโรงเรียนชายขอบมักตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เดินทางลำบากและห่างไกลจาก ศูนย์กลางความเจริญ ทำให้เข้าถึงทรัพยากรและบริการได้ยาก
2. ขนาดเล็กโรงเรียนเหล่านี้มีขนาดเล็กเมื่อเทียบกับโรงเรียนในเมือง ซึ่งส่งผลให้มีจำนวนนักเรียน และบุคลากรน้อย
3. การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ไม่ทั่วถึงการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่รัฐจัดตั้งขึ้นยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ อย่างทั่วถึง ส่งผลให้โรงเรียนชายขอบขาดแคลนทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก
4. นักเรียนที่อยู่ชายขอบสังคมนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนชายขอบมักมาจากกลุ่มที่อยู่ชายขอบ ของสังคม ซึ่งอาจเผชิญกับความยากลำบาก หรือมีความต้องการพิเศษในการพัฒนาตนเอง
5. มุ่งปลูกฝังทักษะชีวิตโรงเรียนชายขอบมีเป้าหมายในการปลูกฝังให้เด็ก ๆ รู้จักตนเอง เห็นคุณค่า ของตนเอง และมีทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

บทความนี้มีความมุ่งหมายที่จะนำเสนอรูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาชายขอบ เพื่อช่วยให้ผู้บริหาร ผู้นิเทศมีความรู้ความเข้าใจ ในบทบาทด้านการนิเทศภายในของสถานศึกษาชายขอบที่มี ประสิทธิภาพ ดังนี้

รูปแบบการนิเทศภายในของสถานศึกษาชายขอบ

หทัยทิพย์ แก้วแสนตอ (2567) รูปแบบการนิเทศ SPIRE MODEL สำหรับส่งเสริมสมรรถนะการ จัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) มี 5 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การวางแผนการนิเทศ (S), 2) การให้ ความรู้และสร้างความเข้าใจ (P), 3) การปฏิบัติการณ์ (I), 4) การสร้างเสริมกำลังใจ (R), และ 5) การ ประเมินผลการนิเทศ (E) ซึ่งช่วยให้ครูพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีขั้นตอนการนิเทศ SPIRE MODEL ดังนี้

1. S – Planning (การวางแผนการนิเทศ) ผู้นิเทศและครูร่วมกันวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ และ คาดการณ์สิ่งที่ต้องทำในการนิเทศ

2. P – Providing Knowledge & Understanding (การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ) ผู้นิเทศให้ข้อมูล สารความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแก่ครู เพื่อให้ครูมีความตระหนักและความเข้าใจในแนวทางที่ถูกต้อง

3. I – Implementing (การปฏิบัติการนิเทศ) ผู้นิเทศลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์จัดการเรียนรู้ของครูในชั้นเรียนจริง และให้การสนับสนุนตลอดกระบวนการ

4. R – Reinforcing (การสร้างเสริมกำลังใจ) ผู้นิเทศให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางปฏิบัติ และให้กำลังใจ เพื่อให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและมีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาตนเองในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

5. E – Evaluating (การประเมินผลการนิเทศ) ผู้นิเทศประเมินผลการนิเทศ โดยพิจารณาจากสมรรถนะของครูที่พัฒนาขึ้น และผลลัพธ์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการนิเทศในครั้งต่อไป

จิวรรณ ปรีชา (2565) ได้ศึกษารูปแบบการนิเทศ PAORE เป็นกระบวนการนิเทศที่ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ P-Planning (การวางแผน), A-Assisting (การให้ความช่วยเหลือ/การจัดทำข้อมูล), O-Observing (การสังเกต), R-Reflecting (การสะท้อนผล), และ E-Evaluating (การประเมินผล) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูผู้สอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง.

ขั้นตอนการนิเทศแบบ PAORE

1. P – Planning (การวางแผน) เป็นการประชุมเพื่อกำหนดปัญหา ความต้องการ และวัตถุประสงค์ของการนิเทศ ร่วมกันวางแผนการนิเทศ กำหนดเป้าหมาย และจัดทำเครื่องมือในการนิเทศ กำหนดวัน เวลา และผู้รับการนิเทศ

2. A – Assisting (การให้ความช่วยเหลือ / การจัดทำข้อมูล) เป็นขั้นตอนการให้ความรู้ หรือข้อมูลที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการเตรียมการจัดการเรียนการสอน

3. O – Observing (การสังเกต) ผู้รับการนิเทศลงมือปฏิบัติงานตามความรู้ที่ได้รับมา ผู้ให้การนิเทศ จะทำการสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอน เพื่อเก็บข้อมูลและประเมินคุณภาพ

4. R – Reflecting (การสะท้อนผล) ผู้รับการนิเทศและผู้ให้การนิเทศร่วมกันสะท้อนผลการปฏิบัติงาน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ และปัญหาที่พบ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุง

5. E – Evaluating (การประเมินผล) เป็นการสรุปผลการนิเทศและประเมินความสำเร็จของการปรับปรุงพัฒนา รายงานผลการนิเทศ เพื่อนำไปสู่การวางแผนในรอบต่อไป

จริยา สุนทรหาญ และคณะ (2562) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์”

การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา โดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา คือ กระบวนการที่โรงเรียนมีขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้นการนิเทศที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพครู

และนักเรียนในห้องเรียนเป็นฐาน (Classroom-based Supervision) การนิเทศจะเน้นที่คุณภาพของการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยให้ความสำคัญกับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการนำผลการวัดและประเมินไปปรับปรุงพัฒนาผู้เรียน และมีการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบที่มุ่งเน้นการให้ความร่วมมือและคำแนะนำแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ดังนี้

1. ประเมินความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์หาปัญหาและจุดที่ต้องพัฒนาในห้องเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
2. วิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อย: การระบุจุดแข็งและจุดอ่อนของครูและนักเรียนในห้องเรียน เพื่อกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน
3. หาทางเลือกในการพัฒนา การวางแผนและเลือกแนวทางที่เหมาะสมในการนิเทศ เช่น การอบรม การให้คำปรึกษา หรือการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
4. ดำเนินการตามแผน การลงมือปฏิบัติการนิเทศตามแผนที่กำหนดไว้
5. ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข การวัดผลการดำเนินงานนิเทศว่าบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และมีการปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
6. เผยแพร่และขยายผล การนำผลสำเร็จของการนิเทศเผยแพร่ให้บุคลากรในโรงเรียนได้รับทราบและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวงกว้าง

ตารางที่ 1 สรุบบทบาทของผู้บริหารและครูในโรงเรียนชายขอบจังหวัดกาญจนบุรี ตาม 3 รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษา(SPIRE MODEL, PAORE MODEL และClassroom-based Supervision Model)

รูปแบบการนิเทศ	ขั้นตอน	บทบาทของผู้บริหาร	บทบาทของครู
SPIRE MODEL	S – Planning (การวางแผนการนิเทศ)	ร่วมกับครูวิเคราะห์บริบทโรงเรียนชายขอบ วางแผนการนิเทศให้เหมาะสมกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและทรัพยากรที่จำกัด	เข้าร่วมวางแผน กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามบริบทชุมชนชายขอบ
	P – Providing Knowledge & Understanding (การให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ)	จัดอบรม/ให้ความรู้เกี่ยวกับ Active Learning และแนวทางการสอนที่เคารพความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม	รับความรู้ใหม่ ๆ และนำไปปรับใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนชายขอบ

รูปแบบการนิเทศ	ขั้นตอน	บทบาทของผู้บริหาร	บทบาทของครู
	I – Implementing (การปฏิบัติการนิเทศ)	ลงพื้นที่นิเทศ ติดตาม สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของ ครูอย่างใกล้ชิด	ปฏิบัติการสอนโดยใช้แนว Active Learning ทดลอง ใช้เทคนิคใหม่ในชั้นเรียน
	R – Reinforcing (การสร้างเสริม กำลังใจ)	ให้คำแนะนำและกำลังใจแก่ครู ในสภาพแวดล้อมที่ท้าทาย เช่น โรงเรียนห่างไกล ขาดแคลนสื่อ	เปิดใจรับคำแนะนำ มี กำลังใจและแรงบันดาลใจ ในการพัฒนาตนเองและ ผู้เรียน
	E – Evaluating (การประเมินผลการ นิเทศ)	ประเมินผลการนิเทศและ พัฒนาครู วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียนเพื่อนำไปปรับปรุง	ร่วมสะท้อนผลการพัฒนา ตนเอง และปรับปรุงการ สอนตามข้อเสนอแนะ
PAORE MODEL	P – Planning (การวางแผน)	ประชุมร่วมกับครูเพื่อกำหนด ปัญหาและความต้องการการ พัฒนา จัดทำแผนการนิเทศที่ สอดคล้องกับสภาพชายขอบ	ร่วมเสนอปัญหาและ เป้าหมายในการพัฒนาใน ห้องเรียน
	A – Assisting (การให้ความ ช่วยเหลือ)	จัดอบรมหรือจัดหาแหล่งข้อมูล ช่วยเหลือครู เช่น คู่มือภาษา วัฒนธรรม หรือการใช้สื่ออย่างง่าย	นำข้อมูลและคำแนะนำไป ใช้ในการเตรียมแผนการ สอน
	O – Observing (การสังเกต)	สังเกตการสอนของครู และเก็บ ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการ เรียนรู้ของนักเรียน	ปฏิบัติการสอนตาม แนวทางที่ได้รับ และเปิด ให้สังเกตอย่างโปร่งใส
	R – Reflecting (การสะท้อนผล)	จัดเวทีสะท้อนผล แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และสรุปแนวทาง ปรับปรุง	ร่วมสะท้อนผลการสอน ปัญหา และแนวทางแก้ไข ร่วมกับเพื่อนครู
	E – Evaluating (การประเมินผล)	ประเมินความก้าวหน้าและ ความสำเร็จของครูและผู้เรียน ในรอบการนิเทศ	สรุปผลการพัฒนาตนเอง และตั้งเป้าหมายใหม่ใน การสอน
Classroom Based Supervision	1. ประเมินความ ต้องการจำเป็น	วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์นักเรียน ชายขอบ เพื่อระบุจุดที่ต้อง พัฒนา	ร่วมให้ข้อมูลปัญหาใน ห้องเรียน เช่น การสื่อสาร ระหว่างวัฒนธรรม
	2. วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อย	กำหนดทิศทางการพัฒนาครูตาม ศักยภาพแต่ละบุคคล	ร่วมระบุจุดแข็งและ จุดอ่อนของตนเอง

รูปแบบการนิเทศ	ขั้นตอน	บทบาทของผู้บริหาร	บทบาทของครู
	3. หาทางเลือกในการพัฒนา	วางแผนกิจกรรม เช่น การอบรม การสอนแบบโค้ชชิ่ง หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้	เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาอย่างเต็มที่
	4. ดำเนินการตามแผน	ติดตาม สนับสนุน และจัดสื่อการสอนพื้นฐานในพื้นที่ห่างไกล	นำแผนไปปฏิบัติจริงในห้องเรียน
	5. ประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข	ตรวจสอบความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน เพื่อปรับปรุงการนิเทศ	รวมสะท้อนผลและปรับปรุงการสอน
	6. เผยแพร่และขยายผล	นำผลการนิเทศไปเผยแพร่ในเครือข่ายโรงเรียนชายขอบในกาญจนบุรี	ถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีให้เพื่อนครูในโรงเรียนอื่น ๆ

องค์ความรู้จากการศึกษา

บทบาทเชิงรุกของผู้บริหารในการทำงานร่วมกับคณะครูอย่างใกล้ชิด การพัฒนานี้มุ่งเน้นไปที่การยกระดับศักยภาพครูรายบุคคลผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นจริงภายในชั้นเรียนเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับความต่อเนื่องในการพัฒนาผ่านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการสะท้อนผลการปฏิบัติงานร่วมกัน การสร้างบรรยากาศแห่งการสนับสนุนและเสริมสร้างกำลังใจถือเป็นกลไกหลักที่ช่วยขับเคลื่อนให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพอย่างยั่งยืน ทั้งนี้สะท้อนถึงแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มุ่งเน้นความร่วมมือเพื่อเป้าหมายทางการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการนิเทศภายในสถานศึกษารูปแบบการนิเทศมีจุดร่วมที่สำคัญ

รูปแบบการนิเทศมีจุดรวมที่สำคัญ

1. บทบาทเชิงรุกของผู้บริหาร (The Role of Administrators) บทบาทของผู้บริหารไม่ใช่เพียงผู้กำกับดูแล แต่เป็นพันธมิตรที่สำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการนิเทศทั้งหมด ผู้นำทางวิชาการ ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้ และทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน ผู้อำนวยการควมสะดวก สนับสนุนทรัพยากร งบประมาณ และเวลา เพื่อให้กระบวนการนิเทศเกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้สร้างความตระหนัก กระตุ้นให้ครูเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเอง และการนิเทศว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ไม่ใช่การจับผิด

2. การกำหนดทิศทางการพัฒนาครูตามศักยภาพรายบุคคล (Tailored Individual Development) การนิเทศที่มีประสิทธิภาพต้องยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของครูแต่ละท่านการวิเคราะห์พื้นฐานทุนเดิม ประเมินทักษะ ความเชี่ยวชาญ และสิ่งที่ครูแต่ละคนต้องการพัฒนา (Needs Assessment) เพื่อให้การนิเทศตอบโจทย์ได้ตรงจุด กำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่สอดคล้องกับระดับความสามารถและประสบการณ์ของครู เช่น ครูบรรจุใหม่ย่อมต้องการการนิเทศที่แตกต่างจากครูผู้เชี่ยวชาญ มุ่งเน้นการตั้งศักยภาพสูงสุดของครูออกมา เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

3. ความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู (Collaborative Partnership) หัวใจสำคัญของการนิเทศคือการเปลี่ยนจาก "การสั่งการ" เป็น "การร่วมมือ" การสร้างความไว้วางใจ (Trust) เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ครูพร้อมเปิดรับการนิเทศ การมีส่วนร่วมทั้งผู้บริหารและครูร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย และเลือกวิธีการนิเทศที่เหมาะสมร่วมกันตั้งแต่ต้น การสื่อสารสองทางมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่ใช่การสื่อสารจากบนลงล่างเพียงอย่างเดียว

4. การใช้ข้อมูลจริงในห้องเรียนเป็นฐาน (Evidence-Based Practice) การนิเทศต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในการจัดการเรียนการสอน การสังเกตการณ์ชั้นเรียน ใช้ข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู และการตอบสนองของนักเรียนเป็นประเด็นหลักในการนิเทศ หลักฐานเชิงประจักษ์ นำผลงานนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้ หรือข้อมูลการทดสอบมาประกอบวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางปรับปรุง เน้นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในบริบทของห้องเรียนนั้น ๆ มากกว่าการยึดติดกับทฤษฎีเพียงอย่างเดียว

5. การพัฒนาต่อเนื่องผ่านการสะท้อนผลและปลั่งบวก (Continuous Reflection and Encouragement) กระบวนการนิเทศไม่ใช่กิจกรรมที่ทำครั้งเดียวจบ แต่เป็นวงจรการพัฒนาที่ไม่สิ้นสุดการสะท้อนผล (Reflection) การจัดให้มีกระบวนการพูดคุยเพื่อวิเคราะห์สิ่งที่ทำได้ดีและสิ่งที่ควรปรับปรุง โดยเน้นให้ครูได้สะท้อนความคิดเห็นของตนเอง การสร้างขวัญและกำลังใจ การชื่นชมและให้กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ครูอยากพัฒนาตนเองต่อไปอย่างต่อเนื่อง วงจรการพัฒนา นำผลจากการสะท้อนความคิดไปสู่การปรับปรุงในรอบการสอนถัดไป เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีคุณภาพ

สรุป

สรุปในภาพรวมของบทความ รูปแบบการนิเทศมีจุดร่วมที่สำคัญ คือบทบาทของผู้บริหาร กำหนดทิศทางพัฒนาครูตามศักยภาพแต่ละบุคคล การเน้นความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและครู การใช้ข้อมูลจริงในห้องเรียนเป็นฐาน และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการสะท้อนผลและการให้กำลังใจ โดยในบริบทของโรงเรียนชายขอบจังหวัดกาญจนบุรี ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็น “ผู้นำเชิงสนับสนุน (Supportive Leader)” ที่สร้างบรรยากาศการนิเทศอย่างเป็นมิตรและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรมบทบาทครู ปฏิบัติการสอนตามแนวทางที่ได้รับ และเปิดให้สังเกตอย่างโปร่งใสร่วมสะท้อนผลการพัฒนาตนเอง และปรับปรุงการสอนตามข้อเสนอแนะถ่ายทอดแนวปฏิบัติที่ดีให้เพื่อนครูในโรงเรียนอื่น ๆ เป็น “ผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (Reflective Practitioner)” ที่เปิดรับการพัฒนาและนำแนวทางนิเทศไปปรับใช้ในห้องเรียนจริง เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนชายขอบให้เท่าเทียมกับพื้นที่อื่น ๆ อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- จิรวรรณ ปรีชา. (2566). รูปแบบการนิเทศ PAORE เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ Active learning สู่การพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. กาญจนบุรี: โรงเรียนร่มเกล้า จังหวัดกาญจนบุรี.
- จริยา สุนทรหาญ และคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์”. ชลบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18.
- หทัยทิพย์ แก้วแสนตอ. (2567). การพัฒนารูปแบบการนิเทศ SPIRE model เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ของครูในโรงเรียนอนุบาลแม่พริก (สุนันทสังขประสิทธิ์). ลำปาง: โรงเรียนอนุบาลแม่พริก (สุนันทสังขประสิทธิ์).
- หน่วยศึกษานิเทศก์, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศภายในโดยใช้ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน. สืบค้นเมื่อ 23 มกราคม 2568, จาก <https://drive.google.com/file/d/124Yat10YrSecn7idT8tKnLtmroR-O2Se/view>